

Ismertető a Kreybig-féle Átnézetes Talajismereti Térképezésről

A Kreybig Lajos által kezdeményezett és vezetett országos átnézetes talajismereti térképezés célja egy olyan szelvényezett térképsorozat készítése volt, "amelyekből közvetlenül azokat a talajtulajdonságokat állapíthatjuk meg, amelyeknek egyrészt a talajban élő lényeknek, másrészt a természetű növényeknek élettani feltételeit tárják elénk." A Kreybig-féle térképezés volt az első olyan országos szintű, nagyléptékű helyszíni talajtani- és laboratóriumi vizsgálatokon alapuló felvételezés, amely kifejezetten gyakorlati célokat szolgált; célja az volt, hogy "a termelést irányító szerveknek, az agrárpolitikusoknak, a gazdáknak, úgymint a természetés kérdéseivel tudományosan foglalkozó intézményeknek a talajadottságok helyi fekvésébe, kiterjedésébe és irányt adóan a részlettulajdonságokba is betekintést adjon."

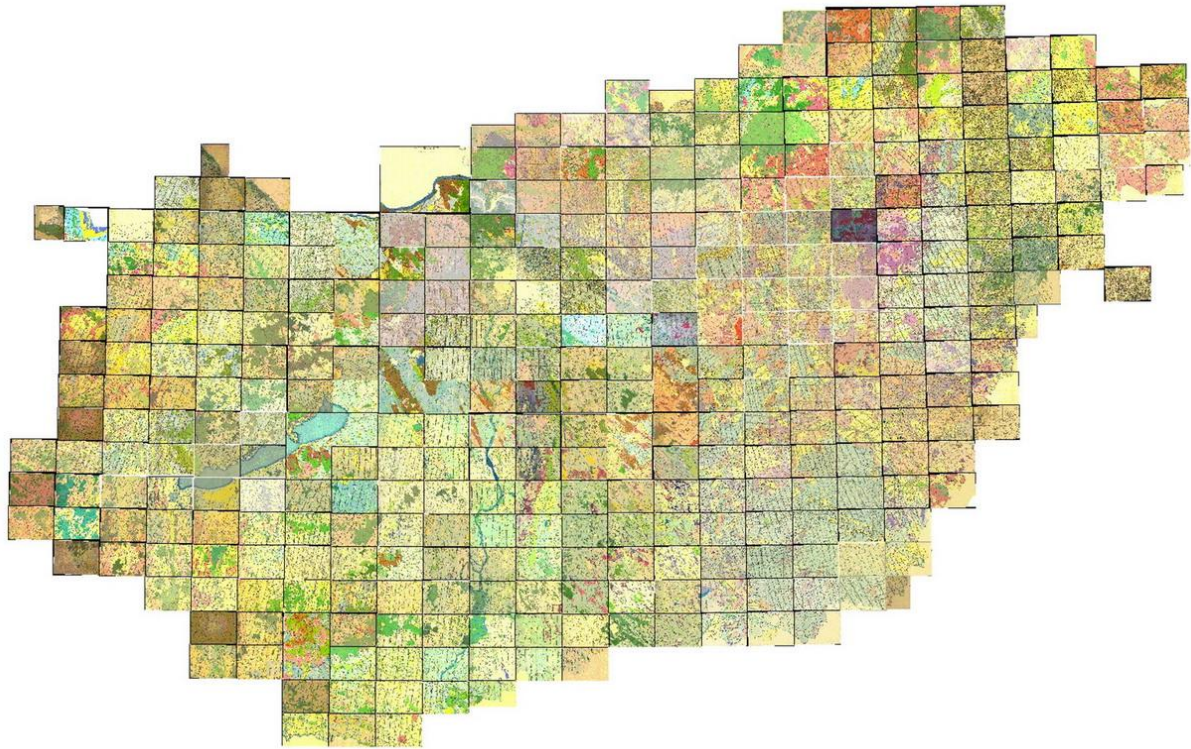

A térképezés módszerei

A felvételezések 1:25.000 méretarányú topográfiai térképekre támaszkodva, szelvényhatárosan folytak. A szürke nyomatú térképek jórészt a század elején szerkesztett Henger Rendszerek térképei, amelyekre rányomtaták a sztereografikus vetületi km-hálózatot. Szelvénybeosztásuk a bécsi Katonai Földrajzi Intézet "foktérképei" alapján levezetett beosztásúak, Ferrói kezdő-meridiánnal.

A topográfiai szelvények térképtükre 76x55 cm-es méretű, amely 19x13.75 km²-es területet ölel fel. A felvételezések a Magyar Királyi Földtani Intézet Talajtani Osztály kutatóinak vezetésével szelvényhatárosan májustól novemberig folytak és egy rutinos felvételező két kisegítő segítségével egy térképszelvényt hat hét alatt vett fel. A felvételezéshez feltáró fúrásokat alkalmaztak, amelyek közül néhányat 10 méterig vagy a talajvíz eléréséig mélyítették.

A terepen a felvételezők a terepi munkára előkészített kasírozott topográfiai térképszelvényen bejelölték a talajfúrások helyét, jegyzőkönyvi azonosítóját és jellemzőit; megkülönböztetve az adott területre jellemző-, illetve az adott foltban még előforduló fúrásokat. Megkülönböztették még azon fúrásokat is, amelyeket a helyszínen megvizsgáltak, leírtak, illetve amelyeket a laboratóriumi vizsgálatokhoz megmintáztak.

A felvételezés története és résztvevői

Az Átnézetes Talajismereti Térképezés felvételezési munkája Kreybig Lajos irányításával a 1934-ben kezdődött meg Magyar Királyi Földtani Intézetben. A felvételezést a Földművelésügyi Minisztérium támogatta. A felvételezésben a Magyar Királyi Földtani Intézet Talajtani Osztályának munkatársai; Endrédi Endre, Ébényi Gyula, Sík Károly, Zakariás Jenő, Buday György, Witkovszky Endre, Han Ferenc, Teöreg László és Babarczy József vettek részt.

A felvételezők irányítását és ellenőrzését Kreybig Lajos, Endrédi Endre, majd Lóczy Lajos és Ballenegger Róbert végezte. A felvételezésekkel párhuzamosan folyt a térképek kiadásának előkészítése és nyomtatása. 1940-re 114 térképlapot vettek fel és 34 jelent meg nyomtatásban. 1941-ben a felvételezés ütemének meggyorsítására Kreybig ajánlására külső munkatársakat képeztek ki. A 35 kémia és földrajz

szakos tanár 6 hónapos intenzív felkészítését Mados László és Ballenegger Róbert végezte. A felvételezők az 1941-es komáromi terepgyakorlatot követően kezdték meg a munkát. 1942-ben a Műegyetemen diplomázott Sarkadi János, Stefanovits Pál és Stegena Lajos majd Szűcs László és Nagy Emőke nyert kinevezést a Földtani Intézet Talajtani Osztályához, mint külső

munkatárs és vett részt a térképezésben. 1944-re 108 térképszelvény jelent meg nyomtatásban és több, mint 250 térképszelvényt felvételezését végezték el. A háború alatt a térképek egy része megsemmisült. A háború után a Földtani Intézet térképezőinek nagy része külföldre került, vagy politikai okból állították félre.

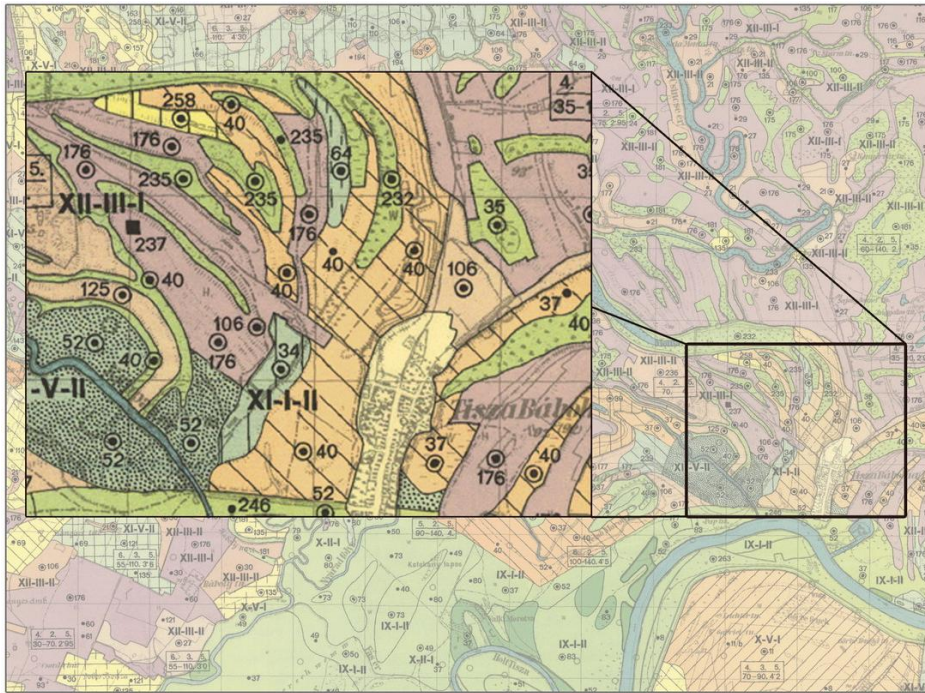
A Talajtani Osztály az 1945-1949 közötti időszakban a Keleti Károly utcába költözött és munkatársai a Tőzegkutató Intézet térképezési munkáiba kapcsolódtak be. 1949-től az önálló Agrokémiai Intézetben (Herman Ottó út) a Földtani Intézet Talajtani Osztályából szerveződött Térképészeti Osztálya Stefanovits Pál irányítása alatt folytatta a térképezést, amelyet a felvételezések korábbi résztvevői is segítettek. A hiányzó, illetve a háború alatt megsemmisült szelvények pótlása egészen 1951-ig tartott.

A Kreybig-térképek jellemzői

Az Átnézetes Talajismeri Térképeken a talajtani és földhasználati viszonyokat együttesen ábrázolták. A földhasználati viszonyokat egyszerűsített formában adták meg megkülönböztetve a:

- művelt területeket (szántó, gyümölcsös, rét-legelő),
- időszakosan vízállásos, vízjárta területeket,
- erdőket,
- tavakat, nádasokat, folyóvizeket,
- településeket.

A "növények gyökerei által kihasználható" talaj kémiai tulajdonságait foltra vonatkozóan színek segítségével, míg a fizikai talajtulajdonságait felületkitöltő mintázattal ábrázolták. A nyomtatott térképszelvényeken az adott foltra vonatkozó tápanyagtőkét és a talajvízmélységet a kódszámokkal (a foltban elhelyezett keretezett törtszámmal, "varázsnégyszög") tüntették fel. A Kreybig módszer jellemzője, hogy a térképek talajfoltjaihoz egy reprezentatív és több további, az adott folton belül előforduló talajszelvény rendelődik. A szelvények együttesen az adott terület heterogenitásáról szolgáltatnak információt. Az adott foltban előforduló talajszelvényeket a felvételezési-, a kézirat- és egyes nyomtatott szelvényeken térbelileg hűen ábrázolták, megkülönböztetve az adott területre jellemző és a foltonként megtalálható eltérő tulajdonságú talajszelvényeket. Azon talajszelvényeket, amelyből talajmintát vettek a laboratóriumi vizsgálatok céljából a felvételezési-, a kézirat- szelvényeken megkülönböztették. Az egy térképlapon belül található talajszelvények kódolásánál kihasználták a talajszelvények hasonlóságát és amennyiben a feltárt szelvényhez hasonló földrajzi pozícióban lévő, közel hasonló tulajdonságokkal rendelkező talajszelvényt már leírtak, akkor annak kódját rendelték a feltárt talajszelvényhez. Így fordulhat elő egy térképlapon belül több azonos kódú talajszelvény.

1. Kémiai talajjelzőszámok.
Chemische Bodenwertigkeiten.

- Tömeges szerves vagy gyenge ligás, mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig, az 100-as értékig.)
- Tömeges szerves, mérsékelt ligás talaj, az általában mérsékelt ligás talajakhoz képest mérsékelt ligás talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Tömeges szerves, mérsékelt ligás talaj, az általában mérsékelt ligás talajakhoz képest mérsékelt ligás talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Szárazabb művelési állapotú talaj. (Feltételek általában szerves, mérsékelt ligás talaj. A ligás talajokhoz képest mérsékelt ligás talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Szárazabb művelési állapotú talaj. (Feltételek általában szerves, mérsékelt ligás talaj. A ligás talajokhoz képest mérsékelt ligás talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Szárazabb művelési állapotú talaj. (Feltételek általában szerves, mérsékelt ligás talaj. A ligás talajokhoz képest mérsékelt ligás talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)

2. Egyéb jelzőszámok.
Sonstige Zeichen.

- Mérsékelt szerves, mérsékelt talaj.
- Erős talaj.
- Talaj, mérsékelt szerves talaj.
- Szárazabb művelési állapotú talaj.
- Szárazabb művelési állapotú talaj.
- Szárazabb művelési állapotú talaj.

3. Fizikai talajjelzőszámok.
Physikalische Bodenwertigkeiten.

- Jó talaj, az általában mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Közepes talaj, az általában mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Gyenge talaj, az általában mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Leggyengébb talaj, az általában mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)
- Közelebbi talaj, az általában mérsékelt talaj. (Düvelgés mértékére van utalás, az 100-as értékig.)

A vizsgálat helye és a vizsgálati körülmények	A vizsgálati körülmények	R e g z ö d e s					pH vízben	CaCO ₃	Műtréteg	Ülőréteg vastagsága	Különleges talajtani és növénytermelési megjegyzések
		Hézagosság	Hézagosság	Hézagosság	Hézagosság	Hézagosság					
38. 10 50 180 sík	0-20 20-70 70-100	v. l. b. sz. b.	o. i. Fe. k. o. a.	M.	70	6,8	0	0-20	100-120	100-120	szép gyökérzetű talaj, 3 méterig a talajvíz 400 cm-es.
39. 10 40 55 70 125 magaslás részeken	0-30 30-50 50-80 80-90 90-100	vil. b. sz. b.	o. i. Fe. k. o. a.	M.	90	6,7	0	0-20	100-120	búza Szép tenyérű és répkák.	
40. 10 60 90 140 lapos	0-20 20-70 70-100 100-140	b. sz. sz.	erős Fe. k. o. a. Fe. k. h. o. a. Fe. k. o. h. i.	M.	100	6,4	0	0-20	100-120	kaszáló Mellette nagyon szép tenyérű, napraforgó.	
48. 4 25 45 60 65 magaslás	0-5 5-30 30-50 50-65 65-100	sz. sz. sz. sz. sz.	o. i. sz. a. sz. b. Ca. kiv. sz. h.	M.	65	6,6	0	5-25	100-120	kaszáló	
49. 10 40 70 110 alacsonyabb	0-20 20-50 50-80 80-90 90-100	h. l. sz. sz. sz.	r. a. sz. sz. sz. sz.	M.	90	6,4	0	0-20	100-120	tenyérű	
50. 10 45 80 sík	0-40 40-50 50-100	b. sz. sz. sz.	o. i. Fe. k. o. i. sz. sz.	M.	50	6,5	0	0-20	100-120	kaszáló Jó kaszáló.	

Vizsgálati minta sorszáma és mélysége	Fizikai talajjelzőszám	pH	HCl	Hydrolyt acid.	Kiesés-mentes acid.	Ca CO ₃ %	Összes szerves szén %	N %	K ₂ O %	Kapitális vízmérés 600 ml vízre 20 ml				Összes						
										5	20	100	veg. víz	CaO %	K ₂ O %					
34. 0-20 20-40 80-100	a. v. Ca. sz. i.	7,2 7,4 8,0	6,7 7,0 7,5	2,0						5,38 5,08 5,58	210 180 195	380 445 301	569 518 495	20,6 22,2 26,0	2,0	3,5	0,20	0,123	0,694	
37. 0-20 20-40 40-60	o. a. sz.	6,7 6,7 6,7	6,0 6,0 6,0	12,2 8,2 2,5						5,00 6,45	92 81	156 138	269 251	380 302	25,0 26,5	2,4 1,3	4,1 2,2	0,20 0,12	0,123 0,111	0,322 0,210
38. 0-20 50-70 100-120	o. i. Fe. k. o. a.	6,0 7,0 7,2	5,5 6,7 7,0	12,2 5,8 2,7	0	0,8				3,90 3,60 3,60	140 158 165	205 285 360	280 470 510	20,6 22,2 26,0	2,2	3,8	0,15	0,124	0,533	
39. 0-20	o. i.	6,2	5,6	6,2						3,12	210	385	485	451	2,5	4,3	0,25	0,163	0,317	
40. 0-20	erős Fe. k. o. a.	5,8	5,1	20,7						4,56	103	146	210	236	8,1	5,3	0,20	0,105	0,308	
48. 5-25 50-65	sz. sz. Ca. kiv. sz. sz.	7,4 8,8	6,9 7,5	1,7		0,195 0,370				4,58 5,37	35 45	70 55	70 75	81 82	24,0 27,0	1,01 1,7	1,7 0,21	0,067	0,275	
49. 0-20 70-90	r. a. sz. sz.	6,4 7,4	6,2 6,6	8,7 5,2						8,26 11,65	95 55	145 110	195 220	218 294	30,0 33,0	3,0	5,1	0,16	0,153	0,567
50. 0-20	o. a.	6,4	5,7	6,0						4,18	88	108	226	310	2,0	3,4	0,17	0,132	0,169	